

RUS DÜĞÜNLERİNDEKİ FARKLI UYGULAMALAR ÜZERİNE BİR ARAŐTIRMA

Dr. Zafer ALTUN

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu
zafer48-48@hotmail.com

Öz

İnsanoğlu neslini devam ettirmek amacıyla evlilik kurumunu oluşturmuştur. Çünkü çocuk sahibi olmak, birçok toplumda ancak evlilikle mümkün olmaktadır. Bu nedenle toplumlar, yetişecek çocuklarının aile bağlarına sıkı sıkıya bağlı olmasına çok eski zamanlardan beri dikkat etmişlerdir. Her milletin binlerce yıldan beri devam ede gelen evlilik ve aile kurma törenlerini kapsayan çok zengin, adet ve gelenekleri vardır. Bu geleneklerin bazıları zamanla değişmiş, unutulmuş ya da yerlerine toplumun inanç ve sosyal durumlarının tesir ettiği tamamen farklı şekiller ortaya çıkmıştır. Düğünler, milletlerin din ve yaşayış tarzlarının ortak özelliklerini taşır. Dini inançların da düğünlere büyük tesiri olmuş ve bunlar yüzyıllar boyunca devam etmiştir. Bugün Avrupa ve diğer Hıristiyan toplumlarında düğünün mutlaka kiliseden geçme âdeti, hala eskisi gibi devam etmektedir.

Ruslar, aile unsurunu ve düğün geleneğini son derece önemsemişlerdir. Söz konusu düğünün bu denli önemli oluşu, elbette kültürel zenginliğe yönelik değişim ve gelişimleri de beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada eski Rus düğünü ritüelleriyle günümüz Rus düğün ritüelleri ve bölgeler arası düğün gelenek ve görenekleri arasındaki farklılıklar ve benzerliklerle ilgili yapılandırılmamış gözlem tekniği kullanılarak veriler toplanmış ve bu veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca toplanan veriler Rusça kaynaklarla desteklenmiştir. Bu verilerden üretilen sonuçlar birçok bakımdan ilgi çekicidir.

Anahtar Kelimeler: Rus düğünü, gelenek, görenekler, uygulamalar, adetler.

A RESEARCH ON DIFFERENT PRACTICES IN RUSSIAN WEDDINGS TRADITION

Abstract

Mankind has formed a marriage institution in order to maintain its generation. Because in many societies being a child is possible only in marriage. For this reason, societies have long been careful to ensure that their growing children are firmly attached to family bonds. Every nation has rich traditions and customs, including marriage and family-building ceremonies that have been going on for thousands of years. Some of these traditions have changed over time, have been forgotten, or completely different forms have emerged in places where the beliefs and social situations of the society are influenced. Weddings carry the common characteristics of religion and lifestyles of nations. Religious beliefs have also been a major influence on weddings and these have continued for centuries. Today in Europe and other Christian societies, as before a wedding is arranged absolutely through the church. Russians are very interested in family members and the wedding traditions. In other words, the significance of this important wedding has accompanied changes and developments in cultural affluence. The aim of the study is to examine the details of the wedding tradition that the Russian people have been keeping up to this day.

Keywords: Russian wedding, wedding, tradition, customs, applications.

Giriş

Ruslara göre düğün, tıpkı doğum gibi yeni bir hayata atılan ilk ve en önemli adımlardan biridir. Bu adım yuva kuracak çiftlerin toplum içindeki bir basamaktan başka bir basamağa yükselişi ve aile oluşturması anlamına gelir. *Ruskaya Svadba* (Русская свадьба: Rus Düğünü) terimi *svadba* (свадьба: düğün) ve *Ruskaya* (русская: Rus)sözcüklerinden oluşan bir terimdir. T.V. Polenova, *svadba* (свадьба: düğün)sözcüğünü Antik Yunancadaki *zalog* (залог: rehin) sözcüğünden doğduğunu ifade eder. (Palenova, 2011: 6)

Rusça Açıklamalı Sözlük'te düğün sözcüğünün antik Romalılarından Rus kültürüne girdiği vurgulanır. Antik Romalıların inancına göre evliliğin ve sevginin koruyucusu *Venera* (Венера: Çobanyıldızı)'dır. Antik Romalıların dilinde *Venera* (Венера: Çobanyıldızı), 'suada' olarak biliniyordu, ama ona *svada* (свада) diyorlardı. *Svada* (свада) sözcüğünün daha sonra Rus diline *svadba* (свадьба: düğün) olarak geçtiği anlaşılmaktadır. (Dal, 1980: 1)

Tarih araştırmacısı Aleksandr Dimitri: "Bizdeki *svadba* (свадьба: düğün) sözcüğü ile Latince'deki *svada* (свада) sözcüğü aynı kavramları yansıtır" der. Bazı araştırmacılara göre düğün sözcüğünün anlamı *svodit* (сводит: birleştirmek) fiilinden türetilmiştir. Ruslarda da tıpkı başka toplumlardaki gibi evlilik iki farklı cinsten insanın birleşmesini ifade eder. Evlilik Ruslarda antik çağlardan beri kutsallığın bir nişanesidir ve Ruslar, evliliği bir şeref olarak kabul ederler. Ruslarda *svatatsa* (свататься: karısı olmasını istemek) diğer bir deyişle *sgavarivatsa* (сговариваться: anlaşmak) ve *saglaşatsa* (соглашаться: kabul etmek) fiilleri anlam olarak aynı kavramları karşılar (Sokolova, A. <http://kot-show.ru/stati/cvadba-v-starinu>. -Загл. сэкрана).

Rus düğünleri hakkındaki ilk bilgileri VI. ve VII. yüzyıllarda Rusya'yı ziyarete gelen yabancı diplomatların notlarında, yıllıklarında, belgelerinde, sivil ve dini kaynaklarda bulmak mümkündür. Yazılı kaynaklara göre X. yüzyılda Hristiyanlığın da bu tür geleneklerin oluşumunu etkilediği söylenebilir. (Rıszevskaya, 1978: 7)

Rus düğünlerinin en ilgi çekici olanları folklorik özelliklerini hâla kaybetmemiş köy düğünleridir. Alla Sokolava'ya göre Rus düğünleri unutulmaz, eşi benzeri olmayan, yegâne geleneklerle dolu, bir ömür boyu hatırlanacak törenlerdir. Gelenek ve görenekler, kökleriyle beraber Slav halklarının tarihinin derinliklerine kadar inmektedir. Onun her bir evresi tiyatro gibi anlamlı düşüncelerle doludur." (Sakalova, 1997: 10)

Yine Sokolava'ya göre: Rus kültüründeki *traditsiya* (традиция: gelenek) kavramı Latince'den gelmektedir. Latince'deki "traditio" aktarma anlamına gelen sözcük "tradere" aktarmak fiilinden türetilmiştir. Aktarılan nesnelere somut, soyut, belirli bir beceri ya da yetenek olabilir. Mecazi anlamda bu tür uygulamalar aynı zamanda bir (aktarma) "traditio" niteliği taşımaktadır. Bu nedenle sosyal ilişkileri düzenleyen, nesilden nesile aktarılan;

alışkanlıklara, âdetlere, yeteneklere, becerilere gelenek denir. (Sakalova, 1997: 10)

Günümüz Rus toplumunda, eski geleneklere yönelik artan bir ilginin ve eğilimin olduğu gözlenmektedir. Tarihten gelen bu eski geleneklerin günümüz Rus düğünlerinde de hâlâ varlığını sürdürdüğü bir gerçektir.

Ruslarda düğün hazırlığının önemli bir bölümünü somun, diğer bir adıyla *karavay* (каравай: mayalanmış tatlı ekmek) oluşturur. Mayalanmış tatlı ekmek Rus düğünlerinin vazgeçilmez bir sembolüdür. Ruslar düğüne gelen çok özel misafirlerini karşılarken *karavay* (каравай: mayalanmış tatlı ekmek) ile birlikte biraz tuzu işlemeli temiz havlularda misafirlere ikram ederler. Düğüne gelen misafirler ekmekten bir parça koparırlar ve kopardıkları ekmeği tuzla yerler. *Karavay* (каравай: mayalanmış tatlı ekmek) mutluluğun, bolluğun, zenginliğin ve aynı zamanda yeni bir hayatın başlangıcını ifade eder. Bu âdetler Ruslarda, çok eskiden beri var olagelen, hâlâ yapısını koruyan ve nesilden nesile aktarılan bir ritüel şeklini almıştır. (Lavrenyeva, 1977: 82)

Karavay (каравай: mayalanmış tatlı ekmek), çok özel olarak hazırlanır. Ekmeğin hamuru, mutlu bir evlilik hayatı yaşayan ve birden çok çocuk yapabilmiş bir kadın tarafından yoğrulmalıdır. Hamur hazırlanırken dualar edilir ve hamurun gün ağarmaya başlamadan önce hazırlanmasına özen gösterilir. Hamur hazırlanırken farklı yerlerden su ve un getirilir. Bu ritüele damadın manevi ailesi mutluluk içinde mutlaka katılmalıdır. Çünkü onların mutluluğu, evlenecek çiftler için de bir örnek oluşturacaktır. Yine bu uygulamaya evlenecek çiftlerin sağlıklı çocuklar dünyaya getirmesi için sağlıklı olan ailelerin çocukları katılmalıdır. (Lavrenyeva, 1977: 82)

Hamur hazırlandıktan sonra haç şeklindeki bir kaba konularak hamura şekil verilir ve üzeri kapatılır. Hamura ve kaba dokunulmaz. Tören başladığında damadın manevi annesi hamur kabını eline alır, evin etrafında üç defa döndükten sonra eşini de yanına alarak üç defa da ekmeği pişirecekleri fırının etrafında dolandırarak ekmeği birlikte fırına verirler. (Polenova, 2011: 17)

<https://www.google.com/search?каравай>

Resimde de görüldüğü gibi *karavay* (каравай: mayalanmış tatlı ekmek), diğer bir deyişle somunun üzerindeki figürler genç kızlar tarafından özenle hazırlanır. Bu figürler, çiçek, yaprak, hayvan, meyve vb. olabilir. Figürler aşkın, sevginin, mutluluğun ve iyi bir hayatın sembolüdür.

Düğün hazırlığının önemli bir bölümünü yine *traditsiyana det* (традицияна деть: giyinme geleneği) yani gelinlik oluşturur. Bu gelenek Ruslarda 150 yıldan beri süregelen bir gelenektir. Gelinlik, evlenme merasimlerinde genç kızların giymeleri için tasarlanmış beyaz ve yeni bir elbisedir. Rus kültüründe, başka kültürlerde de olduğu gibi *podveneçnoye platye* (подвенечное платье: beyaz gelinlik) gençliğin, saflığın ve masumiyetin bir sembolüdür. (Prašeltseva, 2012: 5)

Eski dönemlerdeki Rus düğünlerinde gelin kırmızı renk gelinlik giyerken, XVIII. yüzyılda Rus İmparatoriçesi II. Yekaterina'nın düğününe beyaz gelinlik ile gelmesinden sonra zevkler ve renkler değişmiş, o günden beri beyaz renk kalıcı bir şekilde düğün töreninin bir parçası haline gelmiştir. Anadolu'da gelinlik yerine çeşitli yörelerde kırmızı duvak kullanılır. Günümüzde ise bütün modern toplumlardaki gibi gelinlik mağazadan satın alınır ya da özel sipariş üzerine diktirilir, hatta büyük şehirlerde gelinlikler kiralanır. Ancak bu çok yaygın değildir. Damadın giyeceği kıyafetin rengi konusunda ise belli bir kural yoktur. Ancak gömleğin mutlaka insanın gözünü kamaştırarak şekilde beyaz renkte olması şarttır. (Dal, 1980: 18)

1. Kız İsteme / Söz Kesme / Nişan / Svatovstva (СВЯТОВСТВО)

Günümüz ve eski Rus geleneklerinde kız isteme âdetlerinin farklılıkları ve benzerlikleri şöyle özetlenebilir:

Eski Rus toplumunda evlenecek çiftler genellikle birbirlerini görmezler. Damat aday hangi kızla evleneceğini bilmez, buna onun ailesi karar verir. Damadın ailesi, gelinleri olacak kızın zenginliğine değil; soyuna, dürüstlüğüne, aile yapısına, yaşantısına, çalışkanlığına, büyüklerine karşı saygılı olup olmadığına dikkat ederler. Oğlanın kendi ailesi kız istemeye gitmez, onu doğumunda kutsayan ve onun manevi ebeveynleri olarak kabul edilen aile kız istemeye gönderilir. Eğer oğlanın ailesinin başına bir şey gelirse bütün sorumlulukları manevi aile üstlenir ve ona sahip çıkar.

Bir Rus düğünü, erkeğin tüm akrabaları tarafından gelinin onaylanmasından sonra damadın manevi anne ve babasının kızın evine giderek kız istemesiyle başlar. Kızın evine gelen misafirler, ev sahibi tarafından kabul edilir. Ev sahibi tarafından özenle hazırlanan sofraya beraberce oturulur ve dünürler, söze: *uvas tavar, unas kupets* (уваством, у

накунеу: sizin ürünüünüz var, bizim ise alıcımız var. Uvas kuruçka, unas petuşak nelzya li ih zagnayt v odin hlevuşok (уваскучка, у наспетушок, нельзя ли их загнать в один хлевушок? sizin tavuğunuz, bizim ise horozumuz var. Onları aynı kümese sokalım mı?). Nam nujna ni roj ni pşenitsa, a krasnaya devitsa (нам нужна не рожь и не пшевица, а красная девица: bize ne çavdar ne buğday lazım, kırmızı yanaklı bir kız lazım gibi esprili cümlelerle giriş yapar ve sonra asıl konuya gelerek: Ni poltoptayt, ni yazık çesayt, prişli dela delayt nivestu iskayt (не полтоптать, не язык чесать, пришли дело делать невесту искать: ne yer tepmeye ve de çene çalmaya geldik; iş yapmaya, gelin aramaya geldik) sözleriyle geliş amaçlarını karşı tarafa bildirmiş olurlar. Gelin adayı kız, kendisini istemeye gelen misafirler için özel bir odada güzel bir sofraya hazırlar, onlara hizmet eder ve saygı gösterir. Böylelikle kızı istemeye gelen erkek tarafı da kızın becerilerini görmüş olur.

Önceleri kız isteme esnasında dünürün yanında damat olmasa bile kızı istemeye gelen misafirlerin, gelinin ailesi tarafından çok iyi karşılandığı bilinmektedir. Eğer kız tarafı damadı beğenmemiş ise: *Unas tavar ni prodajny, ni prospel (у нас товар не продажный, неспел: ürünümüz satılık değil, olgunlaşmadı), işyo molada, nada podajdayt (еще емолада, надо подождать: henüz genç, beklemek gerek).* Sözleriyle oğlan tarafını kırmadan düşüncelerini ifade ederler. Eğer damat adayı, kızın ailesi tarafından tanınıyorsa ve iyi bir kişi olduğuna kanaat getirilmiş ise kızlarının da fikri alınarak kız isteme olayı olumlu bir neticeyle sonuçlanır. Eğer kızın ailesi oğlanı çok iyi tanımıyor, ya da oğlan uzak bir yerde yaşıyor ise dünürden düşünmeleri ve bir karara varmaları için: *Doçku zamuj vidavayt ni s progi speç (дочку замуж выдать – не с пироги спечь: kız evlendirmek poğaça pişirmeye benzemez), ni adin den rastili, ştobi v razotdayt (не один день растили, чтобы в разотдать: bir günde büyümedi ki, ilk defada verilsin).* vb. sözlerle oğlanı tanımaları açısından zamana ihtiyaçları olduğunu bildirirler ve böylelikle bir karara varılmadığı için düğün tarihi de belirlenemez (Sokolova, A. <http://kot-show.ru/stati/cvadba-v-starinu>. -Загл. сэкрана).

Günümüzde ise genç çiftler tanıştıktan, anlaştıktan ve birlikte yaşamaya karar verdikten sonra bu konuyu aileleriyle paylaşmaktadır. Ruslar, kız istemeye giderken kızın ailesinin evine özel olarak hazırlanmış güneş şeklinde kurabiyeler götürürler; kurabiyelerin üzerine de ağaç çubuklarla sembolik şekiller çizerler. Çizilen bu şekiller, doğurganlık inancına işaret etmektedir ve aynı zamanda gelinin iyi bir ev hanımı olması için tavsiye niteliğindedir.

Svatostva (свадьба: kız isteme veya dünürlük), ya hafta sonları (cumartesi, pazar)ya da hafta içi çok yoğun olmayan belirli günlerde (salı, perşembe) yapılır. Ruslar özellikle 3,5,7,9 gibi tek rakamlı sayıları uğurlu sayı olarak kabul ettikleri için her ayın bu tarihlerinde kız istemeye giderler. Pazartesi, çarşamba, cuma günleri ve ayın 13. Günü kız

istememeye özen gösterirler. Çünkü bu günleri ve 13 sayısını uğursuzluk olarak kabul ederler. Kız isteme, olumlu sonuçlansın diye damat tarafı çeşitli espriler yapar ve çok hoş sözler kullanmaya özen gösterir. Kız istemede eğer anlaşma sağlanırsa ilk önce kız tarafının oğlan tarafını, sonrada oğlan tarafının kız tarafını ziyaret tarihleri kararlaştırılır ve yine burada her iki taraf düğünde neler yapacaklarını, kendi sorumluluklarının neler olduğunu görüşürler ve bazı kararlar alırlar:

- Düğün tarihi,
- Düğün masrafları,
- Kızın çeyizi,

Rusların en önemli geleneklerinden biri de gelinin çeyizidir. Bundan dolayı belirli bir zamandan itibaren çeyiz hazırlığı yapılır. Kıza, erkeğin ailesi tarafından, çeyiz olarak; yatak, hayvan, ev eşyası, giysi, para ve buna benzer değerli hediyeler verilir. Eğer erkek tarafı zengin ise ev, bağ, bahçe vb. taşınmaz mülk de verebilir.

- Kızın anne ve babasına verilecek para miktarı,
- Her iki taraftan gelecek konuk sayısı,
- Aileleri tarafından gençlere yapılacak olan maddi yardım,
- İstenirse ilk yıl kızın çalışabileceği.

-karşılıklı olarak alınacak hediyeler (Sokolova, A. <http://kot-show.ru/stati/cvadba-v-starinu>. -Загл. сэкрана).

1.1. Kız Tarafının Erkek Tarafını Ziyareti *Pagladi* (Погляды)

Damadın maddi durumu ile ilgili bilgi almak üzere kızın annesi, babası ve yakın akrabaları damadın evini ziyaret eder. Damadın bütün alile fertleri gelen misafirleri sıcak bir ilgiyle karşılar. Onlara ev, bahçe, hayvan, ambar, ambardaki tahıllar ve ahır gibi yerler gösterilir. Konuklara sunulan öğle yemeğinde damat tarafı, ailelerinin nesilden nesile anlatıla gelen hikâyelerini kızın akrabalarına anlatırlar. Bu hikâyeyi anlatmalarının iki amacı vardır: İlk amaç; iyi yönlerini gelin tarafına aktarmak, ikinci amaç ise; her iki ailenin de birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlamaktır. Eğer damadın ekonomik durumu iyi değilse ve bu durum kızın ailesinin hoşuna gitmemişse bu durum evlenmenin reddine sebep olabilir. Kız tarafı, erkek tarafına: *Spasibo za hleb-sol, damoy para* (Спасибо за хлеб-соль, домойнара: etmek ve tuz için teşekkür ederiz, kalkmamız gerekiyor) diyerek oradan ayrılırlar. Eğer kız tarafı yapılan görüşmelerden memnun kalırsa: “Her şey güzeldi, her şey hoşumuza gitti, eğer sizinle beraber olmamızı istiyorsanız siz de bize geliniz.” diyerek oğlan evinden ayrılırlar. (Kargin, 1997: 55)

1.2. Damat Tarafının Gelin Tarafını Ziyareti *Smotrini* (Смотрины)

Rus âdetlerinden biri de damat tarafının gelin tarafını ziyaret etmesidir. Bu ziyaretin asıl sebebi ise gelin adayının özelliklerini, yeteneklerini, kabiliyetlerini, zayıf ve güçlü yönlerini tanımaktır. Ayrıca bu ziyarette kız tarafının evine kızın arkadaşları da davet edilir. Kızın arkadaşlarının davet edilme nedeni ise kız hakkında övücü sözler etmeleri ve gelen misafirlere şarkılar söylemeleri içindir ve böylece gelen misafirler de bu tür bir karşılamayla hoşnut edilmiş olurlar. Güzelce giydirilen ve süslenen kız, oda içinde birkaç kez dönerek büyüleyici ve şık elbiseleriyle gelen misafirleri selamlar. Kızı görmeye gelen misafirler kıza, güzel kelimeler ederler. Damadın annesi ve babası da aynı şekilde ayakta duran ve güzelce giyinmiş olan damada: *Luboy, luboy devuşku, a posli ni mudruy* (любуй, любуй девушку, а после не мудруй: *sev, bu kıızı sev, daha sonra herhangi bir kıızı değil*). Sözleriyle genç kıızı beğendiklerini ifade etmiş olurlar. Daha sonra damat ve gelin, üzerlerindeki kürkü çıkartarak yere sererler ve elele tutuşarak yere serili olan kürk üzerinde ya öpüşürler ya da birbirlerine doğru hafifçe eğilerek birbirlerini selamlarlar. Bazen gelin adayları damadı ya da onun ebeveynlerini beğenmeyebilirler bu durumda kız odayı sessizce terk ederek üzerindeki şık elbiseyi çıkarır ve her gün giydiği sade elbiselerini giyer. Genellikle (gelini tanıma) “смотрины” dediğimiz tören, başka bir ifadeyle damat tarafının gelin tarafını ziyareti olumlu geçer ve misafirlere ziyafetler verilir. Bu tür ziyafetlerde alkollü içecekler de mutlaka olur. (Korsak, 1996: 13)

1.3. Anlaşma / Söz Kesme / El Sıkışma *Sgavor* (Сговор)

Bu anlaşmanın sembolik bir anlamı vardır: O da düğün ve evlilik ile ilgili alınan kararların kesinleştirilmesini sağlamamaktır.

Sgavor (сговор: anlaşma, sözbirliği etme, el sıkışma kız evinde yapılan törenlerden birisidir. Bu törene hem erkeğin hem de kızın aileleri ve yakın akrabaları katılır ve törende düğün günüyle ilgili yapılması gereken hususlar görüşülür. Bunlar geline taç giydirme tarihi, çeyizin miktarı, düğüne katılacak misafir sayısının belirlenmesi vb. konulardır. Verilecek ziyafetle ilgili son karar da burada alınır. Görüşmeler sona erdiğinde her iki taraf el sıkışır. Karşı karşıya duran damadın ve gelinin babası ellerine sarılı olan mendille ya da küçük bir koyun derisiyle ellerini sallayarak birbirlerine vururlar ve sonra sıkıca birbirlerinin ellerini sıkarak: *Naş sını bil bı mejdunami obşim snat, a vaşa doç bilo bı obşey doçeryu i našey pašuşnyu sulugu* (наш сын был бы междунами общим сыном, а ваша дочь была бы общей дочерью и нашей послушною слугою: *oğlunuzun oğlunuz olması, kızınızın kızımız*

olması ne güzel). İfadeleriyle hemfikir olduklarını ve anlaşmaya vardıklarını onaylamış olurlar. (Şapalova, 1998: 62)

Rus kültüründe el sıkma âdeti, uzun zamandan beri süregelen bir âdettir. Bu davranış, karşılıklı yarar sağlama ve sözleşme anlamına gelir. (Korsak, 1996: 13) Bu geleneksel anlaşma, yasal düzenlemenin bir nevi meşrulaştırıcısıdır.

Rusya'nın bazı bölgelerinde el sıkışma, mayalanmış tatlı ekmeğin konulduğu masada ekmeği ikiye bölerek yapılır. Böylece sözleşme daha da kuvvetlenmiş sayılır.

El sıkışma olayı bittikten sonra gelinin annesi ve babası, damada: *Vot tebe sujenaya-rajenaya, praşu lubit da jalavayt* (*вот тебе суженая-ряженая, прошу любить и жаловать*): *işte nişanlın, ona iyi muamele et ve onu sev*. derler. Damat ve gelin sıkı bir şekilde birbirlerinin ellerini tutarlar. Bu ise; babaların baştan beri aldıkları karara bir rıza gösterme, sempati, cinsel istek ve karşılıklı aşk yemini gibi daha birçok şeyin ifadesi niteliğindedir. Anlaşma ile evlenecek gençler yeni bir statü kazanırlar ve bu anlaşmadan sonra kıza 'gelin', erkeğe ise 'damat' denmeye başlanır. (Korsak, 1996: 15)

Anlaşmayla beraber yüzyıllardan beri nesilden nesile aktararak sürdürülen âdetlere, pratiklere başvurulur. Bunlar; gelinin ağıtlar yakması (ağlama/sızlama), özel olarak davet edilen kızların şarkılar söylemesi, gelinin kaderiyle ve ailesiyle ilgili yakınmaları, kızlık çağından ve doğduğu büyüdüğü baba ocağından koparılmasının dile getirilmesi gibi âdetlerdir. (Şapalova, 1998: 63)

Anlaşma sağlandıktan sonra, nadiren de olsa, evliliğin imkânsız oluşu ya da yapılamayacağı gibi olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Böyle durumlarda anlaşmayı ihlâl eden taraf, yapılan tüm masrafları ödemek zorundadır.

Evliliğin yapılamaması durumu gençlerin davranışlarına ve giysilerine de yansır. Mesela kızın üzülmesi, ağlaması hatta kendisini öldürmek bile isteyebilmesi bundan böyle kızın yas tutmaya başlaması, başından aşağı yüzüne eşarp çekmesi, saçlarını taramaması, örmemesi, evin dışına çıkamaması ve arkadaşlarıyla buluşamaması vb. dir. Ayrıca kızın sadece akrabaları tarafından bir düğüne çağırılması durumunda dışarıya çıkarılması gibi durumlardır. Aileler arasındaki anlaşmadan sonra erkek zaman zaman kızın evine giderek onu ziyaret edebilir, görebilir. Kızın arkadaşlarına da çikolata, kurabiye gibi çeşitli hediyeler almak iyi bir davranış olarak kabul edilir. Bu geleneksel ritüelden sonra *deviçnik* (девичник: kızın bekârlığa veda partisi) başlar. (Uşakov, 2000: 54)

1.4. Kızın Bekârlığa Veda Partisi *Devıçnik* (Девичник)

Rus kültüründe, düğün meresimi içinde çok önemli bir yeri olan ve gelinin kendi evinde kalacağı son gece yapılan en önemli geleneklerden biri de *bekârlığa veda* adı verilen partidir. Bekârlığa veda partisi, kızın artık evli kadın kategorisine geçişini simgeler.

Bu tören düğün arifesinde kızın evinde, anne babasının erkek ve kız kardeşlerinin ve kız arkadaşlarının huzurunda gerçekleşir. Bu geleneğe göre artık dünya evine girecek kız, baba evini, köyünü ve beraber büyüdüğü kız arkadaşlarını terk eder. Vedalaşma, hayatın bütün bölümlerini içine alan bir tiyatro gibi gerçekleşir. Bekârlığa veda partisindeki asıl kişiler, gelin ve gelinin arkadaşlarıdır. Bekârlığa veda partisi *s devey krasatoy* (с девъей красотој: güzel kızla) vedalaşma hislerinin doruğa ulaştığı bölümlerden birisidir.

Rusya'nın kuzey bölgelerinde, Sibiry'a'da, Altay'da kızın bekârlığa veda partisi biraz daha farklıdır. Genç kız ve arkadaşları beraber hamama giderler. Sabah erkenden hamam güzelce ısıtılır, kızın arkadaşları genç kız için özel şarkılar söylerler, burada yıkanarak kötü ruhlardan da temizlenmiş olurlar. (Çernova, 2010: 93)

2.2. Erkeğin Bekârlığa Veda Partisi *Malodiçnik* (Молодичник)

Evlenecek erkeğin yani damadın bekârlık hayatına veda ettiği törenlerden biridir. Bu tören, düğün günü öncesinde ya da taç giydirme sabahı erkek evinde ve onun ailesinin, akrabalarının ve arkadaşlarının huzurunda gerçekleşir. Gelen konuklara kadınlar şarkı söyler ve ikramlarda bulunurlar. Ziyafetin sonuna doğru damadın akrabaları ya da damadın kendisi geline hediye almaya gider. Bu aşamadan sonra olağanüstü önemli sayılan *svadebnyy poyezd* (Свадебный поезд: düğün konvoyu) başlar. (Çernova, 2010: 93)

2. Düğün Konvoyu *Svadebnyy Poyezd* (Свадебный поезд)

Svadebnyy poyezd (свадебныйпоезд: düğün konvoyu): Damat ile gelinin taç giymek için kiliseye doğru yola çıkmalarıyla başlar. Düğün konvoyu, Rusya'nın farklı bölgelerinde farklılıklar gösterebilmektedir.

Novosibirsk gibi bazı bölgelerde damadın anne babası geleneksel taç giydirme törenine katılmayabilir. Onlar gençleri karşılamak için düğün hazırlıkları yaparlar. Eskiden kış mevsiminde gelin almaya kızaklarla sonbaharda ise at arabalarıyla gidilir, atlar itina ile hazırlanır, iyice doyurulur, temizlenir, taranır ve süslenir, kızağın içine halı serilir ve yastık konulmuş. (Kargin: 1997: 41)

Gelin almaya gidilirken evlenecek çiftlerin hayatlarının bir ömür boyu iyi ve güzel olması için *jizn molodoy pari bila rovnaya, bessor* (жизнь молодой пары была ровная, безссор: *engebeli olmayan, düz bir yol*) tercih edilir. Kız tarafı yol keser, sağdıç, gelin

tarafına, şarap, çikolata, meyve, ceviz gibi hediyeler vererek gelin tarafı bu hediyelerle kapıyı açmaları konusunda ikna edilir. Gelin almaya gelen damat tarafını, gelinin arkadaşı karşılar, onlara ayrılık şarkıları söyler ve böylece gelin, damada teslim edilerek baba evinden uğurlanır. Gelin köyünden uzaklaşıp köy sınırlarına geldiğinde yüzünü açar ve uzaklaşmakta olduğu evlere doğru bakarak bütün acı ve kederlerinin biriktiği mendilini elinden bırakır. Damat, yolculuk esnasında zaman zaman arabayı durdurarak gelinin durumunu kontrol eder. Damadın erkek arkadaşları ise dua ederler. Gelin ve damadın kiliseye gelmeleriyle kendine has büyüleyici tören de başlamış olur. (Polenova, 2011: 7)

Rusya'nın bazı köylerinde gelin kendisini almaya gelen misafirlere saklanır. Damat ve arkadaşları onu aramaya koyulurlar. Bütün bu ritüeller damadı, onun arkadaşlarını ve yakınlarını konu edinen eğlenceli şarkılar eşliğinde gerçekleşir. Bu ritüellerden sonra gelini almaya gelen misafirlere ev sahibi tarafından hazırlanan masaya davet edilir ve onlara çeşitli ikramlarda bulunulur. Damat ve gelin ise masanın kenarında yiyeceklere el sürmeden otururlar; çünkü kilisede yapılacak ayinden önce hiçbir şey yememeleri gerektiğine, böylece cinsel arzularından uzak kalacaklarına ve kötülüklerden temizleneceklerine inanılır. Ayrıca damat ve gelin, gerdeğe girene kadar evli olan akrabalarıyla yemek yemezler. Bu sırada misafirlere masada oturan gelinin ayakkabılarını çalabilirler. Gelin buna tepki göstermez. Daha sonra çalınan ayakkabılar, bir tepsi içinde getirilir ve misafirlere parasını ödeyerek gelinin ayakkabısını alıp ona giydirirler. İkramlardan sonra gelinin babası kızını, her zaman damadın emrinde olması gerektiğini hatırlatarak damada teslim eder. Sonra düğün kafflesi kiliseye doğru yola koyulur. Ancak damat ve gelin kiliseye aynı arabalarla gitmez. (Çernova, 2010: 76)

Günümüzde ise nikâhtan önce, sabahleyin damadın ve gelinin evinde arkadaşları toplanırlar. Bu her zaman, düğün sonuna kadar yeni evlilerin yanında bulunan bir destek grubu gibidir. Damat arkadaşları ile beraber gelinin evine geldiğinde, gelin kız arkadaşları ile onları bekler. Kızlar damadın yolunu keser ve gelin için 'yol kesti' parası talep ederler. Bu şaka içerikli bir gelenektir, para ise sembolik anlam taşır. Gelinin başlık borcunun ödenmesinde en görülmeğe değer bölüm damat için hazırlanmış neşeli testlerdir. Mesela herkesin ortasında geline serenat (ilaniaşk) yapması, şarkı söylemesi, dans etmesi ya da bilmecelelere cevap vermesi beklenir. Şakacı kızlar yeni yeni denemeler icat ederler, ancak damat hedefinden vazgeçmez. Ağır ağır ama kendinden emin bir şekilde ardında sevdiğinin beklediği kapıya doğru ilerler. Damat geline nikâh buketini verdikten sonra gelini baba evinden alır ve resmi nikâhlarını yaptırmak üzere *Medeni Durum İşlemleri Tescil Dairesi*'ne gider. Oradaki görevli, gelin ve damada evlenmeye rızaları olup olmadığını sorar. Evet cevabını aldıktan sonra onları masaya davet eder ve atacakları imzalar ile evlilik bağlarını

tescil etmelerini ister. Bir tepsi içinde yüzükler getirilir, gelin ve damat bu evlilik yüzüklerini sağ elin yüzük parmağına takarlar ve tüm evlilik hayatı boyunca bu yüzükleri taşırlar. Eğer bir insan evlilik yüzüğünü sol elinde taşıyor ise bu bir zamanlar o kişinin evli olduğunu, şu an ya boşandığını ya da eşini kaybettiği anlamına gelir.

Düğünlerde karşılıklı olarak yüzük takma geleneğinin ise muhtemelen Mısırlılardan geldiği düşünülmektedir. Yuvarlak halka şeklindeki yüzükler sonsuza dek eşler arasındaki sevgiyi ve mutluluğu sembolize eder. (Praharov, 1993: 198)

3. Taç Giyme Vençaniye (Венчание)

Dini nikâh geleneği: Ruslarda bu merasime aynı zamanda ‘taç giyme’ adı verilmektedir. Hıristiyanlığı benimsemiş olan Ruslar kendine özgü inançları ve inandıkları dinin gereği çerçevesinde nikâh kıymaktadırlar. Bu nikâhın amacı genel olarak Allah’ın yeni evlenen çifti, olası aile kurumunu, gelecekte doğacak çocuklarını korumasını ve onlara rahmet etmesini dilemektir.

Dini nikâhlarının kıyılması için kiliseye gelen gençlerin ayaklarının altına yeni, beyaz bir kumaş serilir, paralar atılır, başlarından buğday taneleri saçılır. Bunlar, evlenecek olan çiftlerin yaşamlarını sağlık, sıhhat ve refah içinde geçirmeleri için yapılmaktadır. Eski geleneklere göre kilisede dua yapılırken gelin sol göğsünün üzerine ekmek, ayakkabısının içine ise tuz konurdu. Dua esnasında damadın ve gelinin ellerinde su, mum gibi şeyler olurdu. Damadın düğün töreninde giydiği gömlek, ya doğum yapan bir kadına ya da baharda ekim yapan bir çiftçiye verilir, böylelikle doğum yapan kadının daha rahat doğum yapacağına ve ekim yapan çiftçinin mahsulünün çok iyi olacağına inanılırdı. (Kargin: 1997: 58)

Taç giyme merasimi kilisedeki rahip tarafından yapılır. Taç giyme merasimi aslında bir söz kesme merasimidir. Bu törende gelin ve damadın nikâh için rızaları alındıktan sonra gelinin ve damadın başına izdivaç (düğün) tacı takılırdı. Bu taç Allah’ın yüceliğinin bir manasını ifade eder. Taç giyme merasiminde eşler, İncilin okunduğu, havarilerin olduğu ve duaların yapıldığı, Allah’ın hayır duaları kabul ettiği, öğütlerin verildiği, mukaddes sayılan ve farklı bölümlerden oluşan yerlere girerler. (Kargin: 1997: 59)

Günümüzde eğer yeni evliler Ortodoks kilisesine bağlılarsa kilisede kutlamalar biraz daha farklıdır.

Din adamı kilisede dualar okur, yeni evlilerin önünde bir tepside evlilik yüzüklerini tutar ve gelin ile damada birbirlerine yüzükleri değiş tokuş etmelerini teklif eder. Bu uygulama kabullenme, birlik ve yapılacak evlilikte yardımlaşmanın sembolüdür. Ardından gelin ve damadın başına nikâh taçları giydirilir. Din adamı onlara şarap dolu bir kadeh uzatır.

Gençler sıra ile bu kadehten şarap içer. İki kişinin aynı kadehten şarap içmesi ortak mutluluk ve hüznün ile ortak kaderi sembolize eder. Dinî nikâh ayini tamamlanan yeni evliler uzun bir birliktelik için Tanrı'nın onayını alırlar. Ortodoks kilisesindeki dini nikâh merasiminin ardından çiftlerin resmi nikâhı da hemen yapılır. Bu düğünün en son evrelerinden biridir. (Uşakov, 2000: 15)

Rusya'nın güney tarafında Volgograd, Krasnodor gibi bölgelerde taç giyme merasiminden sonra herkes kendi evine döner. Eğer gençler taç giyme merasimini katılmazlarsa karı koca sayılmazlar ve doğacak çocukları da gayrimeşru sayılır. Ayrıca evliliğin tanınması için sadece taç giyme merasimi yeterli değildir. Bütün geleneklerin sırasıyla yapılması zorunludur. Taç giyme merasiminin ardından artık çiftlerin karı koca oldukları ilan edilir ve düğün ziyafeti de başlar. Düğünün en heyecanlı bölümü ise ziyafettir. Eski Rus düğünlerinde dini nikâhın ardından damat gelini evine getirir ve burada ziyafetler verildikten sonra düğün de bu ziyafetle son bulurdu. (Uşakov, 2000: 17)

Günümüzde ise kutlamalar restoran, kafe gibi yerlerde yapılır. Buralarda ilk olarak kutlama konuşması yapılır ve misafirler şampanyadan ilk yudumu içer içmez misafirlerden biri yüzünü buruşturarak bağırır: 'Acı!'. Herkes bu sese katılır ve bir ağızdan 'Acı!, Acı' diye bağırmaya başlarlar. Bu şaka dolu sesler içilen şarabın acı bir tat bıraktığı ve bunu tatlandırmak gerektiği anlamına gelir. Tatlandırma görevi ise yeni evlilere düşer. Ancak yeni evlilerin tatlı öpücüğü şarabın bıraktığı nahoş tadı ortadan kaldırılabılır. Bu eski âdetin bir formaliteye çevrilmesine izin edilmez. Eğer misafirler öpücüğün yeteri kadar uzun olmadığına hükmederlerse hemen yenilenmesini talep ederler. Ziyafet devam ederken misafirler sıra ile yeni evlileri tebrik eder ve hediyelerini verirler.

4. İlk Gece/ Gerdek/ *Braçnaya noç* (Брачная ночь)

Gerdek gecesi ya da ilk gece, gelinle damadın ilk kez bir araya geldikleri tam anlamıyla karı koca oldukları gecedir.

Braçnaya noç (брачная ночь: gerdek gecesi) düğün geleneğinin fiziksel ve hukuksal anlamdaki nikâhın en önemli bağlayıcı unsurlarından birdir. Ruslarda gelinle damadın gerdeğe girdiği yer soğuk olmalıdır. Damat ve gelinin gerdeğe gireceği oda söğüt dallarıyla kötü ruhlardan ve kötülüklerden temizlenir, odaya çeşitli yiyecekler konulur, yatak üzerindeki çarşafın beyaz ve temiz olmasına özen gösterilir. Damat gerdeğe girerken arkadaşları tarafında şarkılar eşliğinde odaya sokulur, hatta odaya başka birilerinin girmesini önlemek için girişte nöbet tutulur. (Palenova, 2011: 7)

5. Gençleri Baş Göz Etme *Akruçivaniye maladoy* (Окручивание молодой)

Rus kızlarının geleneksel olarak saçları uzundur ve saçlarını tek bir örgü yaparlar. Evlendikten sonra saç modeli de değişir, iki örgüden oluşan daha karmaşık bir saç modeli yaparlar. İlk gecedan sonra arkadaşları genç kızın saçından güzelliğin ve özgürlüğün sembolü olan kurdeleyi çıkarırlar. Genç kızlar evlendikten sonra kızken giydikleri elbiselerin yerine kadın tarzı elbiseleri giymeye başlarlar. (Palenova, 2011: 7-8)

Sonuç

Düğünler, insan hayatındaki en önemli aşamalardan biridir. Dünyanın her yerinde, farklı kültürlerde farklı şekillerde gerçekleşir. Ancak düğünle ve evlilikle ilgili birçok kültürde ortak veya benzer uygulamalar, gelenekler de vardır. Bu konudaki en önemli noktalar, birlikte yaşamaya karar vermiş çiftin artık birbirlerine ait olduğunu gösteren sembollerin benzerliğidir. Ayrıca çiftin velilerinin, bu beraberlikten memnun olduklarını göstermeleri de her kültürde önemlidir ve evlilik iki kişinin ortak kararı olup bir toplumun çoğalıp gelişmesine, büyümesine ve zenginleşmesine de o denli katkı sağlar.

Kimileri, düğün ve evlenme merasimlerini, içinde yaşadıkları toplumun ve inandıkları dinin gerektirdiği şekilde uygularken, kimileri de kişisel tercihlerini ve arzularını ön planda tutarak gerçekleştirirler. Ama yine de her düğün, az ya da çok, bağrından koptuğu toplumun izlerini ve gelenekselliğini içinde barındırır.

Bu çalışmada Rus halkına özgü eski, yeni ve bölgeler arası düğün gelenekleri, görenekleri ana hatlarıyla ele alınarak ve birçok açıdan benzer ve farklılıklar mukayese edilerek ve de özellikle Rus gelenek, göreneklerine ait Türkçe kaynaklar bulunmamasından dolayı böyle bir makale kaleme alınmıştır. Ruslarla Türk topluluklarının uzun süreli komşuluk ilişkisi dikkate alındığında iki toplumun âdetleri arasında bağlar kurulabilir. Kültürel karşılaştırmalar yapılabilir. Bunun için de daha fazla yayına ve çalışmaya ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Rus düğünlerinde dinî inançlar bağlamında da bir bütünlük olduğu gözlenmektedir, çünkü mensup olunan din, halkların kültürel ve toplumsal değerlerini, âdet, gelenek ve göreneklerini ve dolayısıyla da yaşam tarzlarını fazlasıyla etkilemektedir.

Kaynaklar

- DAL, V., İ. (1980). *Talkoviy Slavar Jivoga Veliko Ruskovo Yazıka*, Moskova. (Даль, В.И. (1980) *Толковый Словарь Живого Велико Русского Языка/Москва*.)
- KARGİN. A., S. (1997). *Narodnaya Hudojenctvennaya Kultura, Uçebnoye Pasobiye*, Moskova-. (Каргин, А.С. (1997). *Народная Художественная Культура. Учебное Пособие/ М.*.)
- KORSAK. A., L. (1996). *Natsianalnih Grup U Smalençini*, Sраçına-. (Корсак, А.Л. (1996). *Национальных Групп у Смоленчины/ Спадчына*, 1996).
- LAVRENTYEVA, L., S. (1977). *Pusskaya Abradavaya Poyeziya*, Sankt-Peterburg-1977. (Лаврентьева, Л.С. *Русская Обрядовая Поэзия / Санкт-Петербург*, 1977).
- POLENAVA, T., B. (2011). *Običai I Traditsii Narodov Mira*, Rostov- 2011. (Поленова, Т.В. *Обычаи и Традиции Народов Мира / Ростов*.,2011).

- PROŞELTSYIEVA, S., E. (2012). *Prazdničnye Traditsii i Obradı, İzdateľctvo Gazitny Mir-2012.* (Прошельцева, С.Е. Праздничные Традиции и Обряды / ЗАО «Издательство “ГазетныйМир”», 2012).
- PROHORAV, A., M. (1993). *Bolşoy Ensiklopedičeskiy Slovar, Sankt-Peterburg-1993.* (Прохоров, А. М. Большой Энциклопедический Словарь / (Санкт-Петербург1993).
- RIDZEVSKAYA, E., A. (1978). *O Roli Varyagov V Drevney Rusi, Skandinaviya V IX-XIV vv. Moskova- 1978.* (Рыдзевская, Е.А. О ролиВарягов в ДревнейРуси / Скандинавия в IX-XIV вв. М.,1978).
- SOKOLOVA, A., L. (2015). *Traditsii Pusskoj Narodnoy Svadbi, Litagent-2015.* (Соколова, А.Л. Традиции Русской Народной Свадьбы / Литагент 2015).
- UŞAKOV, D., N. (2000). *Talkoviy Slavar Ruskogo Yazıka, Moskova, Astrel-2000.* (Ушаков, Д.Н. Толковый Словарь Русского Языка. / Москва, Астрель; 2000).
- ÇERNOVA, V., E. (2010). *Narodnaya, Hudojestvennaya Kultura, Smoleks-2010.* (Чернова, В. Е. Народная Художественная Культура / Смоленск, 2010).
- ŞAPALOVA, G., G. (1998). *Jili-Bili, Sankt-Peterburg-1998.* (Шаповалова, Г.Г. «Жили-были...» / Санкт-Петербург1998).

İnternet Kaynakçası Adresleri

- SOKOLOVA, A., *v starinu a starinnih svadebnih traditsiya helektoronny resurs rejim dastupa* Соколова, А. (Свадьба в старину, о старинных свадебных традициях). Режимдоступа: <http://kot-show.ru/stati/cvadba-v-starinu>. -Загл.сэкрана Е.Т. 04.06.2016).